

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 10 Sayı: 51 Volume: 10 Issue: 51
Ağustos 2017 August 2017
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1803>

OKUL ÖNCESİ EĞİTİME DEVAM EDEN 60 AY VE ÜZERİ ÇOCUKLARIN ANNE BAĞLANMA STİLLERİNİN; DUYGUSAL BECERİ DÜZEYLERİNE ETKİSİ

THE INFLUENCE OF MOTHER ATTACHMENT STYLES OF CHILDREN 60 MONTHS OLD AND OVER WHO CONTINUE PRE-SCHOOL EDUCATION ON THEIR LEVEL OF EMOTIONAL SKILLS

Esra DOĞANAY KOÇ*
Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN**

Öz

Bu araştırma, okul öncesi eğitimi alan 60 ay ve üzeri çocukların anne bağlanma stillerini belirlemek, çocukların anne bağlanma stilleri ile duygusal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda araştırma, 2015-2016 eğitim öğretim yılı içerisinde Çankırı merkezinde bulunan resmi ilköğretim anasınıfları ile resmi bağımsız anaokullarına devam eden 60 ay ve üzeri 109 çocuk ve annesi ile yürütülmüştür. Araştırmada veri toplamak amacıyla; "Genel Bilgi Formu", "Yakın İlişkiler Envanteri II" ve "Duygusal Becerileri Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22 paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; kız çocukların %71,9'unun ve erkek çocukların %59,6'sının güvenli bağlanma stiline sahip olduğu; anne bağlanma stillerinin ve çocukların duygusal becerilerinin çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca; Yakın İlişkiler Envanteri II ile duygusal beceri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma, Bağlanma stilleri, Duygusal beceri, Okul öncesi Eğitim.

Abstract

This study was conducted in order to determine mother attachment styles of children who are 60 months old and over having pre-school education and to analyze the relationship between their mother attachment styles and their level of emotional skills. In this context, within the academic year of 2015-2016, the research was carried out with 109 children who are 60 months old and over attending official primary education kindergartens and official independent kindergartens located in the centre of Çankırı and with their mothers. In order to collect data in the study, "General Information Form", "Close Relationship Inventory II", "Emotional Skills Assessment Scale" were used. The obtained data were analyzed by SPSS 22 package program. As a result of the research; it has been found out that 71.9% of girls and 59.6% of boys have a secure attachment style; mother attachment styles and emotional skills of children do not make a statistically significant difference according to the gender of the child. And also there is no significant relationship between Close Relationship Inventory II and emotional skill. Suggestions have been made in the light of findings obtained as a result of the research.

Keywords: Attachment, Attachment Styles, Emotional Skill, Pre-school Education.

1. GİRİŞ

Annelik duygusu içgüdüsel ve bebeğin anneye bağlanmasında ön koşuldur. Karşılıklı kurulan ilişki ile anne ve bebek arasında bir iletişim ve etkileşim gerçekleşir. Bu ilişki ne kadar erken ve sağlıklı olursa annelik duygusu ve çocukta güven duygusu o kadar kuvvetli olur. Aynı zamanda anne çocuk arasındaki ilişkide; annelik şevkati, fedakârlık, koruma, anne sevgisi ve evlat sevgisi de önemli olmaktadır. Bebeğin ilk on sekiz ay içindeki eğitimi, yetiştirilme tarzı ve onunla kurulan duygusal etkileşim çocuklarda güven duygusunu geliştirir (Baran, 2016: 78; Çağdaş & Şahin Seçer, 2007: 66). Güven duygusuyla beraber anne ve çocuk arasında olumlu bir bağlanma oluşur. Bağlanma "bilişsel gelişim paralelinde, çevredeki kişilerin gösterdiği duygu ve davranışlarla şekillenen, iki insan arasındaki yakın duygusal bağ" olarak tanımlanır (Aydoğan & Gültekin Akduman, 2016: 38; San Bayhan & Artan, 2014: 223). İnsan yaşamının her evresinde; bebeklikte, çocuklukta, ergenlikte ve yetişkinlikte bireyler sürekli iletişim kurdukları kişilere karşı bağlanma davranışı sergilemektedir.

Bağlanma olgusunun ilk karşısına çıktığı bebeklik döneminde ise oluşan bağlanma yalnızca çocukluk ile sınırlı olmayıp yaşam boyunca süren bir olgudur. Çocuğun ilk, anne ile olan ilişkisi sonraki yaşam dönemlerindeki bağlanmalar için örnek teşkil eder (Pehlivan Türk, 2004). Çocuk büyüme süreci içerisinde ailesiyle kurduğu etkileşimlerle çıkardığı sonuçları özümseyerek kişiliğinin ve ruhsal yapısının temellerini oluşturmaktadır. Kişilik gelişimi ise çocuk ve gençlerin her yönden sağlıklı yetiştirilmeleri açısından oldukça önemlidir. Bebeğin doğduğunda annesiyle kurduğu iletişim önceleri sadece bebeğin biyolojik varlığının devamına hizmet ederken daha sonra bu etkileşim biçimi (bağlanma) içselleştirilerek çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde hayatının tüm yönlerini etkiler (Deniz, 2006; Yazgan İnanç,

* Uzm., Ahmet Talat Onay Anaokulu, Çankırı

** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara

Bilgin, & Kılıç Atıcı, 2015: 167). Bağlanma duygusu giderek gelişen ve çeşitlenen aynı zamanda da diğer gelişim alanlarını da etkileyen önemli bir duygudur (Aydoğan & Gültekin Akduman, 2016: 38).

Bebekler doğdukları andan itibaren bakıma ve korumaya muhtaçtırlar. Hiç şüphesiz ki bu dönemde kendisine en yakın kişi olan ve tüm ihtiyaçlarını karşılayan annesi ile etkileşim içinde bulunurlar. 0-2 yaş döneminde anne ile çocuk arasındaki bu etkileşim çocuklarda güven duygusunun ve anne çocuk arasında bağlanmanın oluşmasında etkili olur (Bolattekin, 2014: 1; Çağdaş & Şahin Seçer, 2007: 76). Bebek ile ilişki uygun bir şekilde kurulduğunda, anne ve baba kendilerini bebeklerine uydururlar. Bebek ise anne ve babasına ihtiyaçları hakkında ipuçları verir (Çağdaş, 2002: 22). Erikson'a göre; çocuklara güven duygusunun kazandırılmasında en önemli dönem 0-1 yaş arasındır. Bu dönemde çocuk ile anne arasındaki ilişki olumlu olduğunda ve anne çocuğun fiziksel ruhsal ihtiyaçlarını karşıladığında güven duygusu oluşur. Böylece dünya çocuk için güvenilir bir yer haline gelir (Çağdaş & Şahin Seçer, 2007: 76).

Güven duygusu kazanılması ile beraber çocuklarda özellikle birçok gelişim alanında da ilerleme gözlenmektedir. Bunlardan biriside çocukların duygusal gelişimidir. Kişiler hissettiklerini daha rahat anlatabilmek için duygusal ifadelerle ihtiyaç duyarlar. Doğru duygusal ifadeleri seçmede ise çocuklukta rol model olan ebeveynlerin etkisi büyüktür (Arı & Seçer, 2004; Eryılmaz, 2010: 49). Bebeğin gereksinimini uzun bir süre sonra karşılayan ebeveynler bebeğin sinirlenmesine neden olur ve sakinleştirirken zorluklar yaşar. Bebeğin gereksinimlerini zamanında karşılayan ve yeterince ilgi gösteren ebeveynler ise bebeğin duygularını ortaya koymasında olumlu adımlar atar. Çocukların büyümesiyle beraber zihinsel gelişim ve sözcük dağarcığının da gelişmesi ile çocuk duygularını daha rahat ifade edebilmektedir. 4-5 yaşındaki çocuklar duygusal tepkilerin nedenlerini anlamaya başlamaktadırlar. Arkadaşının neden mutlu, üzgün veya kızgın olduğu sorulduğunda "üzgün çünkü annesini özlemiş" gibi cevaplar verebilirler. Çocuklar korku ve üzüntülerini ağlayarak, üzgün bakarak, sarılarak; kızgınlıklarını vurarak ve mutluluklarını gülümseyerek ifade ederler. Çocuklar büyüdükçe de bu duyguları uygun yer, zaman ve şekilde ifade etmeyi öğrenirler (San Bayhan & Artan, 2014: 218).Duygusal becerileri gelişmemiş okul öncesi dönemdeki çocukların akranları ile ilişkileri zayıf olur ve sosyal ilişkilerinde karşıdaki akran ya da yetişkine öfke, saldırganlık, kızgınlık tepkilerini kullanma eğilimi gösterirler (Eisenberg & Fabes, 1995). Bu nedenle duygusal becerilerin bebeklik ve çocukluk döneminde kazandırılması ve geliştirilmesi büyük öneme sahiptir. Çünkü bu dönem; çocuğun beyin gelişiminin en hızlı olmasıyla beraber öğrenilen becerilerin ömür boyu çocuğun yaşamını etkilemesinde büyük bir rol oynar (Eryılmaz, 2010: 48). Gelişim açısından bakıldığında genel olarak 4-5 yaşlarındaki çocuklar çoğu duyguyu tanıyabilmekte ve nedenlerinin neler olabileceğini tahmin edebilmektedir (Kurbet, 2010: 20).

Bu nedenle araştırma; 60 ay ve üzeri çocukların anne bağlanma stillerini belirlemek ve anne bağlanma stillerinin çocukların duygusal becerilerine etkisini incelemek amacıyla planlanmıştır. Çocukların anne bağlanma stillerini belirleyerek ailelere destek sağlanması ve anne-çocuk bağlanmasının çocuğun duygusal becerilerine etkisini göstermesi açısından araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca anne bağlanma stillerinin çocukların duygusal becerilerine etkisi üzerinde tartışma olanağı sağlayacağı için literatüre katkı sağlayacağı da düşünülmektedir.

2.YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Modeli

Okul öncesi eğitimi alan 60 ay ve üzeri çocukların anne bağlanma stillerinin, duygusal beceri ile ilişkisinin karşılaştırmalı olarak incelendiği bu araştırma; tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2012).

2.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın kitlesini 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Çankırı il merkezinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda okul öncesi eğitime devam eden 60 ay ve üzeri çocuklar oluşturmaktadır. 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Çankırı il merkezinin anasınıflarına ve anaokullarına devam eden 60 ay ve üzeri çocukların toplam sayısı 1621'dir. Kotalı örneklemede kullanılacak kitleden (N: 1621) örnekleme formülü kullanılarak minimum örneklem büyüklüğü 91 olarak hesaplanmıştır. Anketlerin dağıtılmasının ardından geriye dönen ve uygunluğu tespit edilen 109 çocuk ve 109 anneye ait toplamda 218 anket formu istatistiksel analiz için değerlendirilmeye alınmıştır.

Araştırmaya dahil edilen çocukların % 52,3'ü kız çocukları iken, % 47,7'si erkek çocuktur. Çocukların %18,3'ü tek çocuk, %50,5'i ilk çocuktur. Araştırmaya katılan çocukların annelerinin %7,3'ü, babaların %9,2'si 25 yaş ve altında; annelerin % 9,2'si, babaların %17,4'ü 40 yaş ve üstündedir. Araştırmaya katılan çocukların annelerinin %14,7'si çalışırken % 85,3'ü çalışmamaktadır. Araştırmaya katılan çocukların %78,0'i çekirdek aile yapısında iken, %22,0'ı geniş aile yapısındadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada çocuğun kendisi ve ailesi ile ilgili demografik özellikleri belirlemek için “Genel Bilgi Formu” çocukların anne bağlanma stillerini belirlemek için “Yakın İlişkiler Envanteri II” çocukların duygusal becerilerini belirlemek için “Duygusal Becerileri Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır.

2.3.1. Genel Bilgi Formu

Genel bilgi formu çocuğun cinsiyeti, kardeş sayısı, doğuş sırası, anne ve babasının yaşı, anne ve babasının öğrenim durumu, anne çalışma durumu ve aile yapısı sorularını içermektedir.

2.3.2. Yakın İlişkiler Envanteri - II (YİYE II)

Fraley ve arkadaşlarının (2000) geliştirdiği “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II” 18’i kaygı, 18’i kaçınma boyutlarını ölçen toplam 36 maddeden meydana gelmektedir. Her bir maddenin romantik ilişkilerindeki duygular ve düşüncelerini ne oranda yansıttığını 1 ile 7 arasında katılımcıların değerlendirmeleri talep edilmiştir (1=hiç katılmıyorum, 7=tamamen katılıyorum). İlgili boyutları ölçen maddeler ayrı ayrı toplanarak ortalamaları alınıp her bir katılımcı için kaygı ve kaçınma sürekli puanlarının hesaplanması yapılmıştır. Kaygı skorunu hesaplamak için tek sayılı maddelerin ortalamaları, kaçınma skorunu hesaplamak için çift sayılı maddelerin ortalamaları alınmaktadır. Kaygı ve kaçınma boyutları üzerinde yer almalarına göre bireyler dört kategoriden biri içinde sınıflandırılmaktadır. Bu kategoriler; güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stillerini içermektedir. İki boyuttan da düşük puan alanlar (düşük kaygı ve kaçınmaya sahip olanlar) güvenli, her iki boyuttan da yüksek puan alanlar korkulu, kaygı boyutundan yüksek kaçınma boyutundan düşük puan alanlar saplantılı ve kaygı boyutundan düşük kaçınma boyutundan yüksek puan alanlar kayıtsız bağlanma stili içinde sınıflandırılmaktadır. Katılımcıların dört bağlanma stilinden hangisi içinde yer aldığını belirlemede en yüksek ortalamaya sahip olduğu bağlanma stili esas alınmaktadır (Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal, 2005; Bozkurt, 2006; Kırmırcı, Akça & Sümer, 2014).

Günaydın vd. (2005) tarafından YİYE-II standart çeviri-tekrar çeviri yöntemi kullanılarak Türkçe’ye çevrilmiştir. Alandan üç uzman ölçekleri ayrı ayrı Türkçeye çevirdikten sonra tartışmalar sonunda tek bir çeviri üzerine ortak bir karar verilmiştir. Bu Türkçe form daha sonra iki dili de çok iyi konuşabilen bir yüksek lisans öğrencisi tarafından İngilizceye çevrilmiş ve karşılaştırmalar sonucunda tutarsızlıklar giderilerek ölçek son şeklini almıştır (Günaydın vd., 2005).

YİYE - II’nin her iki zamanda da ölçeği dolduran 86 katılımcının verileri kullanılarak kaygı ve kaçınma boyutlarının test - tekrar test güvenilirlikleri yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda kaygı boyutunun .82, ve kaçınma boyutunun .81 oranında test - tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu görülmüştür. Aynı zamanda kaygı ve kaçınma boyutlarının yüksek düzeyde iç tutarlılığı olduğu görülmüştür. Cronbach alfa katsayıları kaygı ve kaçınma için sırası ile .90 ve .86’dır (Günaydın vd., 2005). Ölçeğin bu araştırmada kullanılabilmesi için, araştırmacı ile elektronik posta yoluyla yazışılarak gerekli izin temin edilmiştir.

2.3.3. Çocukların Duygusal Becerilerinin Değerlendirmesi Testi

Duygusal becerilerin değerlendirilmesi testi Shultz ve Izard tarafından 1998 yılında geliştirilmiştir. Duyguları tanıma, anlama ve ifade etme testi olmak üzere üç alt testten oluşan bir ölçme aracıdır. Duyguları tanıma alt testi duygusal yüz ifadeleri (mutlu, üzgün, kızgın, korkmuş) ile ilgili 12 resimden; duyguları anlama alt testi çocukların günlük hayatta karşılaşılabilecekleri duygusal durumlarla ilgili 12 örnek olaydan ve duyguları ifade etme alt testi çocukların yaşadıkları olaylar karşısında sergiledikleri duygusal ifadelerle ilgili 12 örnek olaydan oluşur (Schultz ve Izard, 1998). Test doğru (1) yanlış (0) şeklinde cevaplanmaktadır (Durmuşoğlu Saltalı, Deniz, Çeliköz & Arı, 2009).

Duygusal becerilerin değerlendirilmesi testi öncelikle alanında uzman üç kişi tarafından İngilizce’den Türkçe’ye çevrilmiş ve çeviriler birbirleriyle karşılaştırılarak tartışılmıştır. Her maddeyi en iyi temsil eden karşılıkları ile Türkçe metin elde edilmiştir. Daha sonra bu maddeler üç İngilizce dil bilimci tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiş ve testi ilk haliyle arasında eşdeğerlik olduğunun saptanması ile çeviri çalışması sona ermiştir. Bunun yanında örnek olaylardan Türk kültürüyle bağdaşmadığı düşünülen bazı maddeler üzerinde alan uzmanları tarafından değişiklikler yapılmıştır. Testte doğru maddesi olarak yer alan ve değerlendirmede kullanılmayan maddeler alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda testten çıkarılmıştır (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2009).

Geçerlilik çalışması için; faktör analizi ve alt testler arası korelasyon katsayıları hesabı yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda faktör yükü .30’un altında kalan maddeler uzman görüşleri de alınarak testten çıkarılmıştır. Alt testler arası korelasyon katsayıları incelendiğinde ise duyguları tanıma testi ile duyguları anlama testi arasındaki korelasyon değerinin .568; duyguları tanıma testi ile duyguları ifade etme testi arasındaki korelasyon değerinin .428; duyguları anlama testi ile duyguları ifade etme testi arasındaki korelasyon değerinin ise .472 olduğu ve bu değerlere göre alt testler arasında .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2009).

Güvenirlilik çalışmasında testi yarılama yöntemi ve K20 güvenirlilik metodu kullanılmıştır. Güvenirlilik bulguları anlama alt testinde .87; tanıma alt testinde .82 ; ifade alt testinde .78 ve toplam puanında .79 olduğu görülmüştür. KR 20 güvenirlilik metodu ile hesaplanan güvenirlilik değerlerinde ise; tanıma alt testi .83; anlama alt testi .89; ifade alt testi .83 ve toplam puan .81 olduğu görülmüştür. Test maddelerinin aritmetik ortalama, standart sapma, toplam madde korelasyonu, madde gücü ve madde ayırt edicilik puanları değerlendirilerek yapılan madde analizi sonuçları da testin güvenirliliğini destekler niteliktedir. T testi yapılarak elde edilen her bir alt testin ve test toplam puanı alt %27 ile üst %27 arasındaki farkın anlamlılığı da testin başarılı ve başarısız grupları ayırmada yeterli olduğunu gösterir niteliktedir (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2009). Yapılan çalışmaların sonucu olarak güvenirlilik ve geçerlik ile ilgili elde edilen bulgular, 6 Yaş Çocuklarının Duygusal Becerilerinin Değerlendirilmesi Testi'nin Türk öğrencilerinin duyguları tanıma, anlama ve ifade etme becerilerini ölçmek için kullanılabileceğini göstermektedir (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2009).

2.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS 22 paket programında incelenmiştir. Analizler öncesinde veri setinde kayıp değer ve uç değer incelemesi yapılmıştır. Herhangi bir kayıp değere rastlanmamıştır. Uç değer incelemesinde ise hatalı bazı veri girişleri düzeltilmiş; ayrıca normalliği bozabilecek bazı uç değerler kendine en yakın değere dönüştürülerek analizler üzerinde olumsuz olabilecek etkisi giderilmiştir.

Diğer bir varsayım olan normallik varsayımı da incelenmiştir. Bu inceleme amacıyla örneklem büyüklüğünün 50'den fazla olması sebebiyle Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır. Bununla birlikte, dağılıma ait çarpıklık ve basıklık değerleri de incelenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bu durum dağılımın normallikten uzaklaştığına işaret etmektedir. Ancak, örneklem büyüklüğünden etkilenen bu istatistik, örneklem büyüklüğünün oldukça fazla olduğu bu durumda yanıltıcı sonuçlar verebilmektedir. Bu nedenle dağılımın normalliğine karar vermede son test olan çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Her bir değişkene ait çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 - +2 aralığında olduğu belirlenmiştir. Bu durum bu değişkenlerin normal dağıldığını ve parametrik testlerin uygulanabileceğini göstermektedir (George & Mallery, 2003).

Araştırmaya katılan çocukların yakın ilişkiler envanteri II (kayı, kaçınma), anne bağlanma stilleri, duygusal beceri düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için T testi ve değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Yapılan istatistiklerde anlamlılık düzeyi olarak 0,05 seçilmiştir.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde çalışmanın alt problemlerine yanıt vermek için toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Çocuğun cinsiyetine göre bağlanma stillerinin yüzdelerle dağılımı, çocuğun cinsiyeti ile Yakın İlişkiler Envanteri II arasındaki ilişki ve çocuğun cinsiyeti ile duygusal beceri arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Ayrıca Yakın İlişkiler Envanteri II ile duygusal beceri arasındaki korelasyona bakılmıştır.

Tablo 1: Çocuğun Cinsiyetine Göre Bağlanma Stillere İlişkin Yüzdelerle Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Bağlanma Stilleri									
	Güvenli		Korkulu		Saplantılı		Kayıtsız		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kız	41	71,9	1	1,8	9	15,8	6	10,5	57	100
Erkek	31	59,6	4	7,7	12	23,1	5	9,6	52	100
Toplam	72	66,1	5	4,6	21	19,3	11	10,1	109	100

Araştırmaya katılan kız çocukların %71,9'unun (n:41) ve erkek çocukların %59,6'sının (n:31) güvenli bağlanma stiline sahip olduğu; kız çocukların %1,8'inin (n:1) ve erkek çocukların %7,7'sinin (n:4) korkulu bağlanma stiline sahip olduğu; kız çocukların %15,8'inin (n:9) ve erkek çocukların %23,1'inin (n:12) saplantılı bağlanma stiline sahip olduğu; kız çocukların %10,5'inin (n:6) ve erkek çocukların %9,6'sının (n:5) kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğu; toplamda ise %66,1'inin (n:72) güvenli bağlanma, %4,6'sı (n:5) korkulu bağlanma, %19,3'ünün (n:21) saplantılı bağlanma ve %10,1'inin (n:11) kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 2: Çocukların Cinsiyetlerine Göre Yakın İlişkiler Envanteri II'ye İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Bağımsız T Testi Sonuçları

Çocuğun Cinsiyeti	Yakın İlişkiler Envanteri II				
	Kaygı			Kaçınma	
	N	X	SS	X	SS
Kız	57	58,26	15,01	44,90	18,74
Erkek	52	60,35	18,29	47,31	21,65
Toplam	109	59,26	16,65	46,03	20,12
T Testi Sonuçları		t	p	t	p
		-0,651	0,517	-0,434	0,664

Tablo 2 incelendiğinde, erkek çocukların hem kaygı (X:60,35) hem de kaçınma (X:47,31) boyutunda aldıkları puanların kız çocuklarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak yapılan T testi sonucuna göre, Yakın İlişkiler Envanteri II'nin hem kaygı ($t=-0,651$, $p>0,05$) hem de kaçınma ($t=-0,434$, $p>0,05$) boyutlarının çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır.

Araştırmada; kız çocukların güvenli bağlanma stillerinin erkek çocukların saplantılı ve korkulu bağlanma stillerinin daha yüksek yüzdelere sahip olduğu görülmüştür. Kayıtsız bağlanma stilleri ise birbirine oldukça yakındır. Çalışmada kız çocukların güvenli bağlanma stili puanlarının daha yüksek olması anne kız ilişkisini akla getirmektedir. Annelerin kız çocukları ile geçirdikleri zaman ve paylaşımlarının erkek çocuklarından farklı olmasından kaynaklanabilir.

Bu araştırmada olduğu gibi cinsiyet ile bağlanma arasında anlamlı bir fark çıkmayan ve kız çocukların erkek çocuklarına göre daha yüksek güvenli bağlandıkları görülen çalışmalar vardır (Seven, 2006; İlaslan, 2009). Bununla birlikte literatürde bu çalışmanın aksine bağlanma ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulan araştırmalar da vardır (Işınsoy, 2003). Bu durumun seçilen örneklemin özelliklerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Tablo 3: Çocukların Cinsiyetine Göre Duygusal Becerilerine İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Bağımsız T Testi Sonuçları

Çocuğun Cinsiyeti	Duygusal Beceri								
	İfade Etme B.		Anlama B.		Tanıma B.		Toplam		
	N	X	SS	X	SS	X	SS	X	SS
Kız	57	8,25	1,37	8,30	1,77	6,63	1,96	23,18	3,60
Erkek	52	8,37	1,66	8,19	1,99	6,33	1,62	22,88	4,18
Toplam	109	8,30	1,51	8,25	1,87	6,49	1,80	23,04	3,87
T Testi Sonuçları		t	p	t	p	t	p	t	p
		0,171	0,680	0,086	0,769	0,774	0,381	0,153	0,697

Tablo 3 incelendiğinde, çocuğun aile yapısı ile duygusal becerilerin ifade etme ($t=0,006$, $p<0,05$), anlama ($t=0,001$, $p<0,05$) boyutları ve toplam duygusal beceri ($t=0,019$, $p<0,05$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla yapılan Tukey HSD analizinin sonucuna göre, geniş aile yapısına sahip olanların ifade etme (X:8,46), anlama (X:8,33) boyutlarından ve toplam duygusal beceriden (X:23,29) aldıkları puanların çekirdek aile yapısına sahip olanlardan anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Ancak yapılan varyans analizi sonuçlarına göre, duygusal becerinin tanıma ($t=0,084$, $p>0,05$) boyutu ile çocuğun aile yapısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Geniş aile yapısına sahip olanların tanıma (X:6,50) boyutundan aldıkları puanın çekirdek aile yapısına sahip olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Duygusal beceri ile çocuğun cinsiyeti arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. İfade etmede erkek çocuklar daha yüksek puan alırken anlama, tanıma ve toplam duygusal beceri puanlarında kız çocuklarının daha yüksek aldığı görülmektedir. Erkek çocuklar ebeveynleri tarafından kız çocuklarına göre daha rahat büyütülmekte ve daha çok toplum içinde sorumluluk alabilmektedirler. Bu durum kendilerini ifade etme ve özgüvenin fazla olmasını etkilemektedir. Bunun yanı sıra kız çocuklarının annelerle ve diğer çevresindeki bireylerle daha çok vakit geçirmesi ise başkalarını gözleme onların duygularını anlama ve tanıma becerilerini artırabilmektedir. Araştırmaya paralel şekilde cinsiyet ile duygusal beceriler arasında

anlamli fark bulmayan calismalar olmakla birlikte (Eryilmaz, 2010); anlamli fark bulan calismalarda vardir (Elcik, 2015). Bu durum calismadaki örneklem grubundan kaynaklanabilir.

Tablo 4: Yakın İlişkiler Envanteri II İle Duygusal Beceri Boyutları Arasındaki Korelasyon Testi Sonuçları

Değişkenler		İfade Etme B.	Anlama B.	Tanuma B.	D.B.Top.
Kaygı	r	-0,129	-0,054	0,054	-0,051
	p	0,18	0,577	0,574	0,597
	N	109	109	109	109
Kaçınma	r ²	0,016	0,002	0,002	0,002
	r	-0,081	-0,119	0,11	-0,038
	p	0,401	0,219	0,256	0,695
	N	109	109	109	109
	r ²	0,006	0,014	0,012	0,001

Tablo 4 incelendiğinde, yakın ilişkiler envanteri II kaygı boyutu ile duygusal beceri ifade etme boyutu arasındaki ilişki $r=-0,129$; duygusal beceri anlama boyutu arasındaki ilişki $r=-0,054$; duygusal beceri tanıma boyutu arasındaki ilişki $r=0,054$ ve toplam duygusal beceri puanı arasındaki ilişki $r=-0,051$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayı anlamlı olmamakla birlikte, katsayı 0'a oldukça yakındır. Bu değişkenler arasında herhangi bir ilişki olmadığı söylenebilir ($p>0,05$).

Yakın ilişkiler envanteri II kaçınma boyutu ile duygusal beceri ifade etme boyutu arasındaki ilişki $r=-0,081$; duygusal beceri anlama boyutu arasındaki ilişki $r=-0,119$; duygusal beceri tanıma boyutu arasındaki ilişki $r=0,11$ ve toplam duygusal beceri puanı arasındaki ilişki $r=-0,038$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayı anlamlı olmamakla birlikte, katsayı 0'a oldukça yakındır. Bu değişkenler arasında herhangi bir ilişki olmadığı söylenebilir ($p>0,05$).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, okul öncesi eğitime devam eden 60 ay ve üzeri çocukların anne bağlanma stillerini belirlemek, bağlanma stilleri ile duygusal becerileri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda kız çocukların %71,9'unun ve erkek çocukların %59,6'sının güvenli bağlanma stiline sahip olduğu; kız çocukların %1,8'inin ve erkek çocukların %7,7'sinin korkulu bağlanma stiline sahip olduğu; kız çocukların %15,8'inin ve erkek çocukların %23,1'inin saplantılı bağlanma stiline sahip olduğu; kız çocukların %10,5'inin ve erkek çocukların %9,6'sının kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğu; toplamda ise %66,1'inin güvenli bağlanma, %4,6'sı korkulu bağlanma, %19,3'ünün saplantılı bağlanma ve %10,1'inin kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür. Anne bağlanma stillerinin ve çocukların duygusal becerilerinin çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca; Yakın İlişkiler Envanteri II, kaygı boyutu ile duygusal beceri ifade etme boyutu arasındaki ilişki $r=-0,129$; duygusal beceri anlama boyutu arasındaki ilişki $r=-0,054$; duygusal beceri tanıma boyutu arasındaki ilişki $r=0,054$ ve toplam duygusal beceri puanı arasındaki ilişki $r=-0,051$ olarak belirlenmiştir. Yakın İlişkiler Envanteri II kaçınma boyutu ile duygusal beceri ifade etme boyutu arasındaki ilişki $r=-0,081$; duygusal beceri anlama boyutu arasındaki ilişki $r=-0,119$; duygusal beceri tanıma boyutu arasındaki ilişki $r=0,11$ ve toplam duygusal beceri puanı arasındaki ilişki $r=-0,038$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayı anlamlı olmamakla birlikte, katsayı 0'a oldukça yakındır.

Araştırmanın sonucuna göre, Yakın İlişkiler Envanteri II ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanırken kız çocuklarının %71,9 ile daha güvenli bağlandıkları görülmüştür. Bu durumun cinsiyet özelliklerinde farklılıklar olmasından dolayı olabileceği düşünülebilir. Kız çocukları yapı olarak ev ortamını ve anneye vakit geçirmeyi daha çok sevmektedir. Kız çocuklarının oyunlarında da bu farklılığı gözlemlemek mümkündür. Bu durumun güvenli bağlanma açısından kız çocuklarında bir avantaj olduğu söylenebilir. Aynı zamanda duygusal beceri ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ancak duygusal becerinin anlama ve tanıma boyutlarında kız çocukları daha yüksek puan aldığı gözlenirken ifade etme boyutunda erkek çocuklarının daha yüksek puan aldığı gözlenmiştir. Bu durumun toplumumuzda genel olarak kız çocuklarının anne ile ev ortamında büyümesi ve erkek çocuklarının ise daha özgür yetiştirilmelerinden kaynaklanabileceği söylenebilir. Bu konularda ebeveynlerin çocukları üzerinde nasıl denge kurabilecekleri ve onların her yönden iyi bir gelişim sağlayabilmeleri için neler yapmaları hakkında seminerlere yönlendirilebilirler. Aileler kadar önemli olan okul ortamında ise öğretmenler

çocukları gözlemleyerek onların eksik olan yönlerini saptamalıdır. Gözlem sonuçlarına göre sınıf içinde yaptıkları etkinlikleri planlamaları ve drama gibi etkinliklerdeki rol dağılımları yapmaları çocuklardaki beceri gelişimini özellikle duygusal becerilerinin gelişimini olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir. Aynı zamanda çocukların farklı duyguları tanımaları, kendilerini rahat ifade edebilmeleri ve başkalarının duygularını anlamaları için farklı sosyal ortamlarla tanıştırabilirler. Ev ortamında yaşayan bireylerin duygularını ifade etme, tanıma ve anlama açısından olumlu model olmaları da çocuğun duygusal becerisini olumlu yönde etkileyebilir. Ayrıca bu araştırma Çankırı il merkezinde uygulanmıştır. Çankırı ilinde bulunan aile yapılarının genel olarak birbirine benzemesi nedeni ile bu araştırma sosyal anlamda daha rahat olan küçük bölgelere ve sosyal açıdan yoksun olan büyük şehirlere uygulanması da araştırmayı destekler nitelikte olacaktır.

KAYNAKÇA

- ARI, Ramazan & SEÇER, Zarife (2004). *Okul öncesi çocukların duygusal yüz ifadelerini tanıma becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*, www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos mak/articles/11. sayfasından erişilmiştir.
- AYDOĞAN, Yasemin & GÜLTEKİN, A. Gülümser (Eds). (2016). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- BARAN, Gülen (2016). *Aile yaşam dinamiği*, Ankara: Pelikan Yayınları.
- BOLATTEKİN, Alper (2014). *Anne babanın bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BOZKURT, Songül (2006). *Temas biçimleriyle bağlanma stilleri ve kişilerarası şemalar arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇAĞDAŞ, Aysel (2002). *Anne-baba-çocuk iletişimi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- ÇAĞDAŞ, Aysel & ŞAHİN, S. Zarife (2007). *Anne-baba eğitimi*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- DENİZ, M. Engin (2006). "Ergenlerde bağlanma stilleri ile çocukluk istismarları ve suçluluk-utanç arasındaki ilişki", *Eurasian Journal of Educational Research*, S. 22, s. 89-99.
- DURMUŞOĞLU, S. Neslihan, DENİZ, M. Engin, ÇELİKÖZ, Nadir & ARI, Ramazan (2009). "Adaptation of a test in turkish about evaluation of the six year old children's emotional skills: Validity and reliability study", *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, S. 1, s. 403-420.
- EISENBERG, Nancy & FABES, Richard (1995). "The relation of young children's vicarious emotional responding to social competence, regulation, and emotionality", *Cognition and Emotion*, S. 9(2/3), s. 203- 226.
- ELÇİK, Fatih (2015). *Üstün yetenekli öğrencilerin çevresinden aldıkları sosyal destek düzeyi ile sosyal duygusal becerileri arasındaki ilişki*, Doktora Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ERYILMAZ, Nilgün (2010). *Çocuk yuvasında ve ailesinin yanında kalan 6 yaş çocuklarının duygusal becerilerinin karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GEORGE, Darren & MALLERY, Paul (2003). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference*, Boston: Allyn & Bacon, USA.
- GÜNAYDIN, Gül, SELÇUK, Emre, SÜMER, Nebi & UYSAL, Ahmet (2005). "Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi", *Türk Psikoloji Yazıları*, S. 8(16), s. 1-11.
- IŞINSU, Melahat (2003). *İkili ilişki biçimi ve süresi ile bağlanma stilleri arasındaki bağlantılar*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İLASLAN, Özlem. (2009). *Çocukların bağlanma davranışlarının özlük nitelikleri ve anne bağlanma stillerine göre incelenmesi*, Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KARASAR, Niyazi (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*, (24. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- KIRIMER, Fulya, SÜMER, Nebi & AKÇA, Ece (2014). "Orta çocuklukta anneye kaygılı ve kaçınan bağlanma: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-II-orta çocukluk dönemi ölçeğinin Türkçeye uyarlanması", *Türk Psikoloji Yazıları*, S. 17, s. 45-57.
- KURBET, Hilal (2010). *Anaokuluna devam eden çocukların duygusal düzenleme becerileri ile annelerin empatik eğilim ve tutumlarının incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- SAN, B. Pınar & ARTAN, İsmihan (2014). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*, İstanbul: Morpa Yayınları.
- SCHULTZ, David & IZARD, E. Carroll (1998). *Assessment of children's emotion skills*, Yayınlanmamış Araştırma Raporu, Newark: Delaware Üniversitesi.
- SEVEN, Serdal (2006). *6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*, Ankara: Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- YAZGAN, İ. Banu, BİLGİN, Mehmet & KILIÇ, A. Meral (2015). *Gelişim psikolojisi*, Ankara: Pegem Yayınları.